

Đẩy mạnh xây dựng nông thôn mới tỉnh Thái Nguyên trong điều kiện mới

Đàm Thị Hạnh

Lương Thị Vân

Trường Đại học Kinh tế và QTCKD, Đại học Thái Nguyên

Chương trình xây dựng nông thôn mới là một trong những nhiệm vụ trọng tâm trong phát triển kinh tế - xã hội trên cả nước. Tỉnh Thái Nguyên bắt đầu triển khai Chương trình này từ năm 2011. Đến nay, Chương trình đã đạt được nhiều thành tích đáng kể, tuy nhiên, bên cạnh đó, vẫn còn tồn tại một số hạn chế nhất định. Trong điều kiện hội nhập kinh tế quốc tế và ảnh hưởng của cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư hiện nay, việc đẩy mạnh xây dựng nông thôn mới là nhiệm vụ quan trọng, cần thực hiện đồng bộ một số giải pháp với sự phối kết hợp của các ban ngành, đoàn thể và toàn thể người dân.

1. Chương trình nông thôn mới ở Thái Nguyên và những kết quả đạt được

Thái Nguyên là tỉnh thuộc vùng trung du miền núi phía Bắc, liền kề phía Bắc thủ đô Hà Nội, có tổng diện tích tự nhiên 3.541 km², dân số khoảng 1,2 triệu người, trong đó trên 70% dân số sống ở khu vực nông thôn; có 9 đơn vị hành chính gồm 6 huyện, 02 thành phố và 01 thị xã; 180 xã, phường, thị trấn.

Năm 2011, tỉnh Thái Nguyên bắt đầu triển khai thực hiện Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới, với phong trào thi đua "Thái Nguyên chung sức xây dựng nông thôn mới". Kể từ khi thực hiện xây dựng nông thôn mới đến nay, Thái Nguyên đã đạt được nhiều thành tích đáng kể, đời sống của nhân dân được nâng cao, bộ mặt nông thôn chuyển biến theo hướng tích cực.

Trong giai đoạn 2016 — 2018, số xã được công nhận đạt chuẩn nông thôn mới của tỉnh Thái Nguyên là 68/143 xã (bao gồm 04 xã đã lên phường, thị trấn) đạt 47,6%. Theo Quyết định số 1980/QĐ-TTg ngày 17/10/2016 của Thủ tướng Chính phủ về việc ban hành Bộ tiêu chí quốc gia về xã nông thôn mới giai đoạn 2016 — 2020, có 19 tiêu chí nông thôn mới. Giai đoạn 2016 — 2018, tỉnh Thái Nguyên đạt số tiêu chí bình quân/xã là 15,27 tiêu chí/xã. Số xã dưới 10 tiêu chí là 03 xã.

Đến năm 2018, tỉnh Thái Nguyên có 2 đơn vị cấp huyện được Thủ tướng Chính phủ quyết định công nhận hoàn thành nhiệm vụ xây dựng nông thôn mới là thành phố Thái Nguyên và thành phố Sông Công. Hiện nay, các xã trên địa bàn 2 thành phố này tiếp tục nâng cao chất lượng tiêu chí nông thôn mới.

Mặc dù Bộ tiêu chí quốc gia về xã nông thôn mới giai đoạn 2016 — 2020 yêu cầu cao hơn tiêu chí giai

đoạn 2011 — 2015 (49 chỉ tiêu so với 39 chỉ tiêu); các xã có xuất phát điểm thấp hơn giai đoạn 2011 — 2015, nhưng với những nỗ lực và quyết tâm của chính quyền cùng nhân dân địa phương trong tỉnh, Chương trình xây dựng nông thôn mới của tỉnh Thái Nguyên đã đạt được nhiều thành tích đáng kể. Số xã đạt chuẩn nông thôn mới vượt mục tiêu đề ra (3 xã), các xã đều tăng tiêu chí, cụ thể như sau:

- Về hạ tầng kinh tế xã hội: Hệ thống cơ sở hạ tầng được đầu tư xây dựng khá đồng bộ (giao thông, thủy lợi, trường học, trạm y tế, trung tâm văn hóa thể thao xã, xóm, điểm thu gom rác...) cơ bản đã đáp ứng nhu cầu về xã hội, sản xuất, dân sinh và đời sống tinh thần cho người dân.

- Về kinh tế và tổ chức sản xuất: Nhiều hợp tác xã được củng cố thành lập theo Luật Hợp tác xã năm 2012, hiệu quả hoạt động được nâng lên. Các xã đã có các mô hình liên kết sản xuất có hiệu quả kinh tế cao, hình thành sản phẩm chủ lực của địa phương. Thu nhập bình quân đầu người tăng khá cao, tỷ lệ hộ nghèo giảm nhanh.

- Về văn hóa, xã hội, môi trường: Các phong trào văn hóa, văn nghệ, thể dục, thể thao được tăng cường, tỷ lệ hộ gia đình, xóm đạt tiêu chí văn hóa ngày càng tăng. Môi trường nông thôn được cải thiện đáng kể, các cơ sở chăn nuôi, kinh doanh đều có cam kết bảo vệ môi trường, vệ sinh an toàn thực phẩm.

- Về hệ thống chính trị, an ninh quốc phòng: Huy động được cả hệ thống chính trị chung sức xây dựng nông thôn mới. Nhận thức của cán bộ, đảng viên được nâng lên rõ rệt. Đội ngũ cán bộ được tập huấn, đào tạo dân đáp ứng nhu cầu phát triển kinh tế xã hội trong thời kỳ mới, an ninh quốc phòng được giữ vững. Xây dựng nông thôn mới ở tỉnh Thái Nguyên đã góp phần

nâng cao đời sống vật chất và tinh thần của người dân nông thôn, được các ngành, các cấp xác định là nhiệm vụ của chính ngành mình, cấp mình để chỉ đạo.

- Về nhận thức của người dân: Nhận thức của phần lớn cán bộ và người dân về xây dựng nông thôn mới đã có chuyển biến rõ rệt. Xây dựng nông thôn mới đã trở thành phong trào rộng khắp. Dân chủ cơ sở được nâng cao hơn, ý thức và trách nhiệm làm chủ của người dân từng bước được nâng lên rõ rệt.

2. Một số vấn đề còn tồn tại

- Mục tiêu đạt được kết quả khá toàn diện nhưng tiến độ thực hiện chương trình vẫn còn chậm, một số chỉ tiêu chưa đạt so với mục tiêu của UBND tỉnh; một số tiêu chí đã đạt chuẩn nhưng chưa bền vững, nhất là một số hạ tầng thiết yếu như giao thông, cơ sở vật chất văn hóa...

- Sản xuất đã có chuyển biến nhưng vẫn còn manh mún, nhỏ lẻ; các mô hình phát triển sản xuất theo hướng hàng hóa còn hạn chế, chưa có nhiều tổ chức sản xuất hiệu quả, ứng dụng khoa học công nghệ vào sản xuất còn hạn chế, chưa tạo ra nâng suất, chất lượng cao; sản phẩm thiếu sức cạnh tranh trên thị trường.

- Nguồn nhân lực phục vụ Chương trình xây dựng nông thôn mới còn thiếu và yếu; một số địa phương còn thụ động trong chỉ đạo, điều hành Chương trình.

- Môi trường nông thôn chưa được cải thiện nhiều, đang là vấn đề bức xúc hiện nay, ảnh hưởng trực tiếp đến sức khỏe của người dân cũng như mục tiêu phát triển nền nông nghiệp sạch.

- Các xã đã tập trung phát triển kết cấu hạ tầng, nhất là nâng cấp giao thông nông thôn; thủy lợi, xây dựng, nâng cấp trường học, chợ, nhà văn hóa và khu thể thao xã, xóm... nhưng các nội dung về phát triển sản xuất, nâng thu nhập, xây dựng đời sống văn hóa, nâng cao ý thức bảo vệ môi trường chưa được quan tâm đúng mức nên chưa tạo được bước đột phá và chuyển biến rõ rệt.

- Nếp sống văn minh, văn hóa mới trong nông thôn chuyển biến còn chậm; nội dung, hình thức tổ chức các hoạt động văn hóa, thể thao ở khu vực nông thôn còn đơn điệu.

- Công tác đào tạo nghề cho lao động nông thôn còn hạn chế, chất lượng đào tạo một số nghề đạt thấp, không đáp ứng được yêu cầu phát triển sản xuất nông nghiệp hàng hóa, ứng dụng công nghệ cao; chưa có sự gắn kết chặt chẽ giữa đào tạo và giải quyết việc làm.

- Một số địa phương còn lúng túng trong việc vận dụng cơ chế, chính sách; huy động các nguồn lực còn hạn chế, việc thu hút doanh nghiệp đầu tư vào nông nghiệp, nông thôn còn khó khăn. Vốn đầu tư thực hiện Chương trình chưa tương xứng với mục tiêu, nhiệm vụ đề ra.

- Cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 đặt ra nhiều yêu cầu đổi mới cấp thiết, tuy nhiên đại bộ phận người dân chưa nhận thức được hết tầm quan trọng và chưa đáp ứng được những yêu cầu của cuộc cách mạng số.

3. Nguyên nhân của những hạn chế

Những vấn đề còn tồn tại trong chương trình xây dựng nông thôn mới của tỉnh Thái Nguyên là do những nguyên nhân sau:

- Xuất phát điểm của đa số các xã còn thấp, đặc biệt là mức độ đạt tiêu chí về kết cấu hạ tầng như giao thông, trường học, cơ sở vật chất văn hóa,... còn thấp. Trong khi đó nguồn lực hỗ trợ của Trung ương còn thấp, chưa đáp ứng yêu cầu theo kế hoạch được duyệt, lại thường xuyên thay đổi, vì dụ như từ chỗ Nhà nước hỗ trợ 100% đối với 7 hạng mục, giảm xuống chỉ còn 3 hạng mục.

- Nội dung một số tiêu chí, các cơ chế chính sách của Trung ương ở các năm đầu của Chương trình còn chưa phù hợp, chưa kịp thời dẫn đến công tác hướng dẫn, tổ chức thực hiện gặp rất nhiều khó khăn.

- Phạm vi triển khai chương trình nông thôn mới rộng ở tất cả các xã, tuy nhiên do nguồn lực hạn chế nên phần hỗ trợ của ngân sách Trung ương, ngân sách địa phương phải tập trung cho các xã điểm, xã đáng kỳ đạt chuẩn. Nguồn lực hỗ trợ cho các xã còn lại rất thấp, chưa đáp ứng yêu cầu theo kế hoạch được duyệt.

- Nhận thức của một số bộ phận cán bộ, đảng viên còn hạn chế, chưa đóng vai trò nòng cốt thực hiện Chương trình; một số cấp ủy đảng, chính quyền và đoàn thể cơ sở chưa làm tốt công tác quán triệt, tuyên truyền gắn với vận động quần chúng. Công tác chỉ đạo tuy đã sâu sát, nhưng chưa lường hết các khó khăn nên chưa đề ra được các giải pháp phù hợp để tạo bước đột phá.

- Xuất phát điểm nông thôn của tỉnh còn thấp; chịu sự tác động bất lợi từ cuộc khủng hoảng tài chính và suy thoái kinh tế thế giới; thiên tai, dịch bệnh xảy ra đã ảnh hưởng lớn đến phát triển kinh tế xã hội và đời sống nhân dân.

- Một số cấp ủy, chính quyền chưa xác định rõ tiềm năng, lợi thế, khó khăn của địa phương; đánh giá thực trạng nông thôn chưa sát với thực tế, việc rà soát, điều chỉnh, bổ sung quy hoạch, đề án chưa được quan tâm kịp thời.

- Tác động của cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư ảnh hưởng đến các mặt trong đời sống kinh tế - xã hội, đại bộ phận cán bộ, người dân chưa đáp ứng được những yêu cầu mới mà cách mạng số đặt ra.

4. Giải pháp đẩy mạnh xây dựng nông thôn mới ở tỉnh Thái Nguyên trong bối cảnh mới

Chương trình nông thôn mới hiện nay đang diễn ra

trong bối cảnh hội nhập kinh tế quốc tế và ảnh hưởng của cuộc cách mạng công nghiệp 4.0. Bối cảnh mới mang lại cho cả nước nói chung và tỉnh Thái Nguyên nói riêng nhiều cơ hội và thách thức trong công cuộc xây dựng nông thôn mới và phát triển kinh tế. Để đẩy mạnh xây dựng nông thôn mới ở tỉnh Thái Nguyên trong bối cảnh mới, cần thực hiện đồng bộ các giải pháp sau đây:

- Thứ nhất, đối với những xã đã đạt chuẩn nông thôn mới cần tiếp tục nâng cao chất lượng các tiêu chí nông thôn mới, trong đó tập trung thực hiện các nội dung như: Tổ chức sản xuất, tái cơ cấu nông nghiệp, phát triển ngành nghề, nâng lực sản xuất, nâng cao thu nhập, xóa đói giảm nghèo, xây dựng đời sống văn hóa, xây dựng môi trường sống xanh sạch đẹp, đảm bảo trật tự an toàn xã hội. Nâng cao đời sống cả về vật chất lẫn tinh thần cho người dân, hướng tới xây dựng mô hình nông thôn mới phát triển bền vững.

- Thứ hai, đối với các xã chưa đạt chuẩn nông thôn mới cần tập trung tuyên truyền vận động, nâng cao nhận thức, ý thức, trách nhiệm cho cán bộ, Đảng viên và người dân tham gia vào công cuộc xây dựng nông thôn mới. Cần xây dựng kế hoạch, lộ trình và cần đổi, bố trí nguồn lực hỗ trợ thực hiện các tiêu chí cần đạt chuẩn, tập trung chỉ đạo thực hiện các mô hình phát triển kinh tế, xây dựng thôn xóm kiểu mẫu...

- Thứ ba, tiếp tục đẩy mạnh công tác tuyên truyền, vận động nâng cao nhận thức cho cán bộ, người dân bằng nhiều hình thức phù hợp với từng đối tượng để nâng cao tinh thần, chủ động, sáng tạo trong quá trình tổ chức thực hiện.

- Thứ tư, nâng cao chất lượng các lĩnh vực giáo dục và đào tạo, y tế; xây dựng, củng cố các phong trào văn nghệ, thể dục thể thao; xây dựng nếp sống văn minh, phát huy các truyền thống văn hóa tốt đẹp, tình làng nghĩa xóm, tổ chức nhân dân tham gia bảo đảm an ninh trật tự, bài trừ tệ nạn xã hội, bảo vệ môi trường, xây dựng xóm, làng xanh, sạch đẹp.

- Thứ năm, khuyến khích phát triển các hợp tác xã, tổ hợp tác, các doanh nghiệp ở nông thôn theo mô hình sản xuất - chế biến - tiêu thụ nông sản giữa nông dân - hợp tác xã (tổ hợp tác) - nhà khoa học - doanh nghiệp - Nhà nước. Hướng dẫn đăng ký và bảo hộ nhãn hiệu để gia tăng giá trị sản phẩm.

- Thứ sáu, tiếp tục hoàn thiện hệ thống cơ chế chính sách thực hiện Chương trình, đặc biệt là cơ chế hỗ trợ đối với các vùng khó khăn, vùng sâu, vùng xa; hỗ trợ phát triển sản xuất hàng hóa quy mô lớn, ứng dụng khoa học công nghệ cao, tạo sự liên kết giữa nông dân với nông dân và nông dân với hợp tác xã, doanh nghiệp sản xuất theo chuỗi, phân phối lợi ích hợp lý giữa các tác nhân trong chuỗi sản xuất. Xây dựng xuất sứ, nhãn hiệu hàng hóa để nâng cao giá trị sản phẩm, thu nhập cho người dân. Áp dụng rộng rãi cơ chế Nhà nước hỗ trợ vật tư và một phần kinh phí để

đàn lự xây dựng một số công trình hạ tầng nông thôn (đường giao thông, kênh mương nội đồng,...).

- Thứ bảy, cần tăng cường công tác kiểm tra, giám sát, kịp thời phát hiện, tháo gỡ những khó khăn vướng mắc, xử lý sai phạm trong quá trình triển khai thực hiện chương trình nông thôn mới.

- Thứ tám, huy động và sử dụng có hiệu quả các nguồn lực vào khu vực nông nghiệp, nông thôn; thực hiện tốt việc công khai dân chủ, phát huy vai trò chủ thể của người dân (trong quyết định lựa chọn danh mục đầu tư, lập dự toán, quyết định mức đóng góp, tổ chức thi công,...). Tăng cường, nâng cao hiệu quả giám sát cộng đồng, đặc biệt là giám sát trong đầu tư xây dựng hạ tầng nông thôn.

5. Kết luận

Trong nỗ lực xây dựng nông thôn mới của cả nước, với quyết tâm chính trị cao, tỉnh Thái Nguyên xác định xây dựng nông thôn mới là nhiệm vụ trọng tâm; bằng nỗ lực, phấn đấu, điều hành quyết liệt và năng động của Đảng bộ, chính quyền và sự hưởng ứng nhiệt tình của nhân dân trên địa bàn tỉnh; Chương trình xây dựng nông thôn mới của tỉnh đã đạt được nhiều kết quả tích cực trên tất cả các lĩnh vực. Tuy nhiên, bên cạnh những kết quả đã đạt được, vẫn còn tồn tại một số hạn chế nhất định. Đặc biệt trong bối cảnh mới hiện nay, để đẩy mạnh xây dựng nông thôn mới, cần có những đổi mới nhất định, nhất là việc ứng dụng khoa học công nghệ để đáp ứng yêu cầu của cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 và hội nhập kinh tế quốc tế.

Tài liệu tham khảo

Bộ nông nghiệp và Phát triển nông thôn, Thông tư số 41/2013/TT-BNNPTNT ngày 04/10/2013 hướng dẫn thực hiện Bộ tiêu chí Quốc gia về nông thôn mới.

Thủ tướng Chính phủ, Quyết định số 800/QĐ-TTg, ngày 4 tháng 6 năm 2010, phê duyệt Chương trình mục tiêu Quốc gia về xây dựng nông thôn mới giai đoạn 2010 - 2020.

UBND tỉnh Thái Nguyên (2018), Báo cáo về sơ kết 03 năm (2016 — 2018) thực hiện Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới; phương hướng và giải pháp thực hiện giai đoạn 2019 — 2020.

Nguyễn Thị Châu, Nguyễn Thị Loan (2017), Thực trạng và giải pháp xây dựng nông thôn mới tại Thái Nguyên, Tạp chí Tài chính.